

<https://doi.org/10.15407/ukrmova2022.04.003>

УДК 811.161.2'27:327.5(477+470)

Г. В. ШУМИЦЬКА, доктор філологічних наук, доцент,
професор кафедри соціології та соціальної роботи,
Ужгородський національний університет
вул. Університетська, 14, м. Ужгород, 88000
E-mail: halyna.shumytska@gmail.com; halyna.shumytska@uzhnu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0001-7806-2963>

ЗМІНИ В МОВНІЙ ІДЕНТИЧНОСТІ УКРАЇНЦІВ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ: 2022 рік

У статті проаналізовано думки мислителів минувшини й сучасності про нерозривний зв'язок мови з людською духовною силою, про роль української мови як національної на сучасному етапі. Наведено приклади з українського сьогодення в умовах російсько-української війни та фрагменти транскриптів із соціолінгвістичного дослідження, проведеного на території Закарпатської області в межах проекту *Дебати щодо мовного розмаїття: менеджмент мов національних меншин у пострадянській Україні*, що характеризують сучасну мовну та мовнополітичну ситуацію в Україні загалом та Закарпатському регіоні зокрема.

Звернено увагу на маніпулятивність російських наративів про російськомовних бійців, які захищають Україну, та потребу генерування власних способів вербалізації подій. Висловлено сподівання, що саме в цей історичний момент новітнє тимчасове «переселення» жителів України сприятиме поступовому й органічному переходу російськомовних громадян України на українську, яка стане основою для об'єднання нації.

Ключові слова: лінгвофілософія, українська мова, рідна мова, дерусифікація, мовна політика, соціологічні опитування

1. ВСТУП

Теза про те, що мова має енергетичну локалізацію у просторовому вимірі й співвідноситься з поняттям духу народу, який на цій території проживає, чітко сформульована мислителями минувшини та сучасності й навіть експериментально доведена. Уже загальновідомим став факт про складену литовськими геофізиками карту електромагнітних полів на території країни, яка збіглася з картою литовських діалектів з точністю до 1 км. Згадуючи про це у статті *Мова і влада*, українська письмен-

Ц и т у в а н н я: Шумицька, Г. В. (2022). Зміни в мовній ідентичності українців під час російсько-української війни: 2022 рік. *Українська мова*, 4(84), 3–10. <https://doi.org/10.15407/ukrmova2022.04.003>

ниця О. С. Забужко звертає особливу увагу на філософсько-світоглядну функцію мови: саме мова «прив'язує етнос до його природного оточення, до ландшафту, до того кривого, предметно обжитого космосу, з рослинністю та звіриною включно, котрий становить неорганічне тіло народу» (Забужко, 1990). Саме мова вписує людину в чітко окреслений просторово-часовий континуум — робить свого носія тутешнім. Такий висновок робить український журналіст, письменник І. О. Моїсеєнко на підставі аналізу фактів клінічних досліджень, проведених на Луганщині, під час яких контрольній групі пацієнтів призначали «терапію» у формі читання художніх творів української класики. Спостереження підтвердили зменшення кількості цукру в крові цих людей, а також поліпшення показників імунної та ендокринної систем організму тощо. На основі результатів виконаних досліджень зроблено висновок, що мова виконує функцію резонансного каталізатора еманцій людини з вібраціями земної кори відповідної географічної місцевості. Це ще раз доводить, що людина цілком природно пов'язана з рідною землею і мовою, повноцінне функціонування якої у власному ареалі — одна з умов не тільки гуманітарної, а й фізичної гармонізації ноосфери (Моїсеєнко, 2016).

На нерозривний зв'язок мови з людською духовною силою вказував у своїх працях один із перших теоретиків-лінгвофілософів В. фон Гумбольдт. Він зазначав, що в кожній мові закладено своє світобачення, тож вона стає посередником між людиною і зовнішнім світом, ніби окреслюючи навколо неї зачароване коло, вийти з якого можна, лише вступивши в інше коло (Гумбольдт, 2000). Філософська герменевтика, представлена працями німецьких мислителів М. Гайдеггера, Г.-Г. Гадамера та ін., успішно довела, що насправді не ми говоримо мовою, а мова говорить нами, «лише слово дає змогу речі з'являтися, а отже, й існувати як речі, що є» (Гайдеггер, 2007, с. 16). Відповідно цілком умотивованим сприймаємо і висновок про те, що національна мова є чи не єдиною «абсолютно необорною нематеріальною даністю, із форм якої душа негодна вийти так само, як із «приділеного» їй тіла: словом структурується все наше внутрішнє життя, від мислення до сновидінь, і не дарма прагнення прибрати до рук цей «психічний зонд», невідпорне знаряддя контролю за людиною (жодні психотропні препарати не дадуть подібного ефекту!), — прагнення узурпувати право на встановлення мови притаманне вській владі, знаній в історії людства...» (Забужко, 1990).

2. НАСЛІДКИ ВПЛИВУ РОСІЙСЬКИХ МАНІПУЛЯТИВНИХ НАРАТИВІВ НА УКРАЇНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО

Істинність наведеної думки ще раз підтверджує українське сьогодення в умовах російсько-української війни: те, що в Україні частина людей розмовляє російською мовою, РФ намагається використати як доказ, що українці та росіяни — один народ, а українська держава штучна, і цим

виправдати власні дії, спрямовані, зокрема, й на захист російськомовних. Хоч насправді, як зазначає Президент України Володимир Зеленський, рф робить усе, щоб «наші люди самі уникали російської мови, тому що тепер вона буде асоціюватися з вибухами та вбивствами» (Зеленський, 2022). Іншими словами, процес дерусифікації на теренах українських земель успішно допомагають провадити ті, хто поширював тут російську впродовж століть: «Ще 100 років тому Таганрог чи Білгород з околицями були частиною українського Приазов'я чи Слобожанщини, але тотальна русифікація перетворила нащадків тамтешніх українців на частину російського народу, який вторгся у наші домівки» (В'ятрович, 2022).

Улюбленою маніпуляцією тих, хто просуває російські наративи, є міф і про російськомовних бійців, які захищають Україну. У цьому контексті нам співзвучні думки журналіста О. Д. Гавроша та мовознавця Ю. І. Шевчука. Перший вважає, що «в руйнуванні Харкова, Сум, Чернігова чи Маріуполя є якась диявольська логіка. Так, як жертва вабить насильника своєю безборонністю, так і зрима російськомовність цих міст притягувала до себе погляди російських “освободителів”, які намагалися скинути з них важке ярмо “нацистів і бендеровців”. І з цією російськомовністю після війни теж доведеться щось робити. Інакше за якийсь час прийдуть наступні визволителі зі Сходу, які волатимуть про “один народ”» (Гаврош, 2022). Другий застерігає, хоч «як тяжко нам генерувати власні наративи, власний спосіб ословлення подій, як тяжко нам творити власні цінності та смисли, як глибоко ми засвоїли російський спосіб мислення, бачення історії і сьогодення», але маємо це робити повсякчас, бо «мова і те, як нею послуговуються, завжди мала і має власну політичну логіку, — подобається це нам чи ні. Вибір мови спілкування, — особливо в країні з історією геноциду, — ніколи не є політично нейтральною дією. Те, як ми оформляємо свої ідеї і посилання, як ословлюємо події, наперед визначає те, як ми їх розуміємо» (Шевчук, 2022).

На нашу думку, істотні зрушення в обох зазначених аспектах є. Про це свідчить повсякденна реальність, яку встигаємо й не встигаємо фіксувати. Припускаємо, що новітнє тимчасове «переселення» жителів України, яке сприймають не просто як ті, хто змінює місце проживання, так і ті, хто приймає співвітчизників у своїх регіонах (на Закарпатті, наприклад, кількість прибулих уже становить майже чверть від місцевого населення області) сприяє поступовому й органічному переходу російськомовних громадян України на українську. Ідеться і про практику повсякденного живого мовлення, і про цілеспрямоване вивчення мови за допомогою фахівців: у ЗМІ щодня з'являються повідомлення щодо створення мовних курсів у тих областях, які приймають тимчасово переміщених осіб з інших українських регіонів.

У цьому контексті йдеться не так про українську як державну, як про українську рідну. Це найбільший біль українців, бо через політику русифікації, що велася на території України століттями, формуючи «общерускій», тоді «советській» народ (результати цього процесу ретельно

проаналізовані й осмислені в численних працях української дослідниці в галузі соціолінгвістики Л. Т. Масенко (Масенко, 2012) та багатьох інших науковців), сформувався сегмент українців, готових опанувати ще 5 іноземних мов, аби тільки не вчити свою, рідну (знаємо з досвіду особистого спілкування). Інший приклад — спонтанна дискусія на мовно-політичну тему в громадському транспорті м. Ужгорода: російськомовний чоловік-біженець уперто доводить іншим громадянам «справжню» причину початку воєнних дій на території України. За його словами, усе це через нетерпимість українських націоналістів до російськомовного населення України. Його теза прозвучала так претензійно-агресивно, що одна з мешканок Ужгорода зреагувала й відіслала чоловіка в напрямку російського корабля, наголосивши на потребі знати українську мову. Зауважимо, що для населення Закарпаття такі ситуації є новим викликом.

3. ІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ СОЦІОЛІНГВІСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ МОВНОЇ СИТУАЦІЇ НА ЗАКАРПАТТІ

Історичний досвід та сучасні дослідження на території Закарпатської області в межах проекту *Дебати щодо мовного розмаїття: менеджмент мов національних меншин у пострадянській Україні*, виконуваного у співпраці Гіссенського університету імені Юстуса Лібіха (м. Гіссен, Німеччина) з Інститутом української мови НАН України, Ужгородським національним університетом та Ізмаїльським державним гуманітарним університетом за методологією *триангуляції* [автобіографічні наративи, суспільні дебати стосовно мовного розмаїття (аналіз медіатекстів) та офіційний менеджмент (документи щодо мовної політики)] з використанням *дискурсивних підходів* (передусім критичного дискурсивного аналізу) (Wingender, 2021), засвідчують, що більшість місцевих жителів, зокрема представників національних спільнот, традиційно є білінгвами чи й полілінгвами, вони часто переходять з мови на мову і можуть уживати слова з однієї мови в іншій під час перемикання мовного коду, а перехід на мову співрозмовника переважно сприймається як ознака ввічливості й данина традиції: на Закарпатті послуговування кількома мовами — радше норма, ніж виняток (для ілюстрації запропонованих тез наведемо низку цитат зі транскриптів глибинних інтерв'ю, проведених із респондентами різних вікових та соціальних категорій на території Закарпатської області впродовж вересня — листопада 2021 р.): *Я вважаю, що треба спілкуватися тою мовою, якою до тебе звертаються. Та, будь ласка, якщо я звертаюся якоюсь мовою, а ти нею володієш, то почитуй ту людину настільки, що відповіж їй тією мовою, якою до тебе звертаються. Я через це розмовляю такою мовою, якою до мене звертаються. Бо я вважаю, що в іншому разі це просто неповага до співрозмовника* (жін., угор., 47 р., керівник закладу освіти, володіє 3 мовами: угорською (рідна), українською, російською; чеську та французьку вчила як іно-

земні); *Коли бачу людину, з якою мені треба общатися на тій мові, переходжу на ту мову. Бачу іншу — переходжу на іншу. Це є кожний день. От я зараз сяду в машину і поїду — включу угорське радіо. І ми слухаємо з дочкою і з сином пісні, новини угорською (чол., угор., 48 р., приватний підприємець, володіє 3 мовами: угорською (рідна), російською, українською; англійську вчив як іноземну); Через те, що в мене декілька мов у запасі, є така дурна привичка, я її називаю: якою мовою до мене заговорять, такою мовою відповідаю, якщо знаю її. Я це не можу контролювати (чол., угор., 29 р., працює у сфері реклами, володіє 4 мовами: угорською (рідна), українською (рідна), російською, англійською, на базовому рівні знає німецьку та словацьку); Завжди, коли заходять у магазин, я чекаю, як привітається ця людина, і чую, на якій мові вона заговорить, і тоді вже я відповідаю на такій мові. Оскільки в нас є закон про мову, звучить так, що спочатку українська, я чекаю, щоб клієнт заговорив, і тоді щоб їм комфортніше було, бо коли починають українською, чую, що ламає мову, і дуже важко виразитися, і розумію, що треба переключитися. Пропоную угорською, тоді комфортніше вони можуть сказати щось (жін., угор., 36 р., продавчиня, володіє 3 мовами: угорською (рідна), російською, українською; англійську вчила як іноземну).*

Населення краю, хоч би до якого етносу чи субетносу воно не належало, має чітке усвідомлення статусу рідної та офіційної мов і важливості володіння ними в різних сферах життя. Тож спробу наведеної вище провокації чи, можливо, ситуація виникла спонтанно, сприймаємо абсурдно як за змістом, так і за формою в регіоні, що має значний досвід у випрацюванні конструктивних моделей мовної поведінки в полікультурному соціумі. Цю тезу підтверджує і вивчення регіональних матеріалів за методикою авторського дослідження: аналіз у ретроспективі регіональних нормативно-правових актів, інших документів у їх зіставленні з відповідними законодавчими актами на державному рівні, а також послідовний і систематичний аналіз інформаційного та освітнього простору, опертий на соціолінгвістичні методи дослідження синхронного зрізу (Шумицька, 2021).

4. ТЕНДЕНЦІЇ ЗМІН У МОВНІЙ САМОІДЕНТИФІКАЦІЇ УКРАЇНЦІВ

Повертаючись до українських реалій сьогодення, можемо констатувати: значна частина населення України вже усвідомлює, що мовне питання — це не про чиїсь примхи чи фантазії, а про державність. Не випадково ухвалення російської як офіційної в Україні є однією з вимог бункерного путіна. Опитування Соціологічної групи Рейтинг ще в березні 2022 р. (Соціологічна група Рейтинг, 2022) зафіксувало рекордну підтримку української мови як державної: за це висловилося 83 % українських громадян. Показово також, що серед двомовних і російськомовних громадян 60 і 34 % відповідно планували невдовзі перейти на

українську мову. Схоже, це переломний момент в усвідомленні української як фундаментального чинника національної безпеки та єдності.

Перепитали про це у близької за духом людини, яка проживає в м. Харкові й до війни вела свою ФБ-сторінку тільки російською, а після 24 лютого 2022 року почала писати українською або ж двома мовами. З її дозволу наводимо текст відповіді повністю: *Так. Моя сторінка була російськомовна. Українською писала душевне. Зараз мені важлива мова України для ідентифікації саме української культури. Заявити Світу, що я українка, що я маленька українська жінка, яка хоче об'єднати світ під мирним небом! Це найважливіше — відчувати коріння, розмовляти з предками та українським народом, землею на рідній мові. Бо це єднає нас! Українська мова — рідна моїй душі, зцілююча та оживляюча. Я підтримую український Дух нашою солов'їною мовою і відчуваю, що вона в нас усіх посилює Світло, Сяйво...* (жін., 52 р., Харків). Цей коментар отриманий на 36-й день війни, і в ньому, на нашу думку, концептуально охоплено те, чому насправді присвячені численні томи праць і пролито багато української мученицької крові. Зараз важливо зробити ключове — прийняти себе через мову й зцілити цим націю.

Пригадуємо ще один приклад із життя мешканки Закарпаття, переказаний особисто. Ідеться про її маму, яка спілкувалася українською тільки в дитинстві, а далі обставини життя склалися так, що довелося вивчити кілька іноземних і ними послуговуватися. Уже старою і немічною, розбитою паралічем, ця жінка знову потрапила в містя, де народилася, а дочка стала за нею доглядати. Так тривало кілька років. Одного разу перед Великоднем діти з'їхалися до матері (село на Закарпатті). Вони вже звикли, що мама не реагує на навколишній світ, тож просто сиділи в її кімнаті, тепло розмовляючи. І раптом мама спроквола почала сидати в ліжку, її погляд прояснів, і вона промовила поетичні рядки, що запам'яталися, очевидно, ще зі шкільних років, рідною для неї мовою, якою майже не спілкувалася все доросле життя. Це був короткий епізод, що надзвичайно вразив її рідних. Коли б не щирі сльози на обличчі жінки, яка про це розповідала, у таке справді важко повірити людині, налаштованій раціонально. Однак дух, проявлений через рідне слово, змігтаки на мить підняти німецьке тіло, засвідчивши силу материнської мови.

Представник європейського неогумбольдтіанства Й.-Л. Вайсгербер — кого сучасники називали «апостолом рідної мови» — доводив, що саме на рідній мові ґрунтується будь-яка людська спільнота (рід, плем'я, народність, нація): «Той шлях, котрим певне мовне співтовариство конструює себе самого, здійснює своє неповторне духовне призначення, ... та сила, яка історично об'єднує людей певним способом і яка в конкретний історичний момент є основою для цього об'єднання і здійснює його» (цит. за: Бацевич, 2009, с. 96). Тож щиро віримо, що українська нація, проживаючи ще один дуже жорстокий і кривавий етап свого розвитку, збагне й почне виконувати своє духовне призначення. Не тільки для себе самої, а й для світу, бо ж, за словами Г.-Г. Гадамера, «коли

вимовляєш слово, то мусиш усвідомлювати, що то не знаряддя, яке можна відкинути, якщо воно не впорається з роботою, а що ти сам так закріплюєшся на певному напрямку думки — вона приходить здалеку і йде далі за тебе» (Пітерс, 2004, с. 10).

5. ВИСНОВКИ

Реалії сьогодення в умовах повномасштабного вторгнення рф на територію України дають підстави вважати, що відбуваються зміни в мовній ідентичності громадян, незалежно від того, до якого етносу чи субетносу вони належать, і що вимушені міграційні процеси в Україні докорінно змінять мовну ситуацію, сприятимуть поступовому й органічному вивченню державної мови тими громадянами, які нею не володіли або володіли на недостатньому рівні. Укладання ж мовних біографій людей, які змінили мову спілкування в межах країни чи поза нею через війну, може дати цікаві результати, а їх дослідження — відповідні висновки, адже у процесі конструювання своєї історії, зокрема мовної, з'являється нове сприймання життєвих подій, що з певних причин людина не усвідомлювала, відбувається переосмислення власного досвіду та власної ідентичності. Саме зі стійкого усвідомлення особою належності до нації як самобутньої спільноти, об'єднаної передусім мовою, а також назвою, символами, географічним та етносоціальним походженням, історичною пам'яттю, народними традиціями тощо, з усвідомлення своєї відмінності від інших народів, що її визначає мова і створена нею культура, формується національна ідентичність.

ЛІТЕРАТУРА

- Бацевич, Ф. (2009). *Духовна синергетика рідної мови: Лінгвофілософські нариси*. Київ: ВЦ «Академія».
- В'ятрович, В. (27.03.2022). *ФБ-група «Про мову»*. <https://cutt.ly/KDLwnTV>
- Гаврош, О. (28.03.2022). Глибокий тил, переселенці, волонтери: Ужгород під час війни. *Радіо Свобода*. <https://cutt.ly/tDK9UOA>
- Гайдегер, М. (2007). *Дорогою до мови*. (В. Кам'янець, перекл. з нім.). Львів: Літопис.
- Гумбольдт, В. (2000). *Избранные труды по языкознанию*. Москва: Прогресс.
- Забужко, О. (1990). Мова й влада. *Дніпро*, 11. <https://cutt.ly/NDLweoP>
- Зеленський, В. (20.03.2022). Російські окупанти самі роблять усе, українці уникали російської мови — Зеленський. *Interfax-Україна. Інформаційне агентство*. <https://cutt.ly/EDK6dLQ>
- Патрушева, Т. О. (уклад.). (2012). *Масенко Лариса Терентіївна. Біобібліографічний покажчик*. Київ: НаУКМА.
- Моїсеєнко, І. (04.08.2016). Українська національна ідея. *Слово Просвіти*. <https://cutt.ly/MDK3XMK>
- Пітерс, Дж.-Д. (2004). *Слова на вітрі: історія ідеї комунікації*. (А. Іщенко, перекл. з англ.). Київ: Видавничий дім «КМ Академія».
- Соціологічна група Рейтинг*. <https://cutt.ly/LDK8jon>
- Шевчук, В. (13.03.2022). Про війну і потребу нової мови. *Радіо Свобода*. <https://cutt.ly/hDK5qzs>
- Шумицька, Г. (2021). *Мовна ситуація на Закарпатті в 1991—2020 роках: регіональний вимір мовної політики* [автореф. дис. докт. філол. наук, Інститут української мови НАН України]. https://iul-nasu.org.ua/wp-content/uploads/2021/02/aref_shumytska.pdf
- Wingender, M. (2021). *Contested Language Diversity — Dealing with Minority Languages in post-Soviet Ukraine*. <https://cutt.ly/WDK5ZhP>

Статтю отримано 02.11.2022

REFERENCES

- Batsevych, F. (2009). *Dukhovna synerhetyka ridnoï movy: Linhvofilosofs'ki narysy*. Kyiv: Akademia (in Ukrainian).
- Havrosh, O. (28.03.2022). Hlybokyi tyl, pereselentsi, volonter: Uzhhorod pid chas viiny. *Radio Svoboda*. <https://cutt.ly/tDK9UOA> (in Ukrainian).
- Heidegger, M. (2007). *Dorohoiu do movy*. (V. Kam"ianets', Trans.). Lviv: Litopys (in Ukrainian).
- Humboldt, W. (2000). *Izbrannye trudy po iazykoznaniiu*. Moscow: Prohress (in Russian).
- Patrusheva, T. O. (Ed.). (2012). *Masenko Larysa Terentiïvna. Biobibliohrafichni pokazhchyk*. Kyiv: NaUKMA (in Ukrainian).
- Moisieienko, I. (04.08.2016). Ukraïns'ka natsional'na ideia. *Slovo Prosvity*. <https://cutt.ly/MDK3XMK> (in Ukrainian).
- Peters, I.-D. (2004). *Slova na vitri: Istoriya ideï komunikatsii*. (A. Ishchenko, Trans.). Kyiv: Akademia (in Ukrainian).
- Sotsiolohichna hrupa Reitynh*. <https://cutt.ly/LDK8jon> (in Ukrainian).
- Shevchuk, V. (13.03.2022). Pro viynu i potrebu novoyi movy. *Radio Svoboda*. <https://cutt.ly/hDK5qzs> (in Ukrainian).
- Shumyts'ka, H. (2021). *Movna sytuatsiia na Zakarpatti v 1991–2020 rokakh: Rehional'nyi vymir movnoï polityky* [Extended summary for the Doctor of Philological Sciences, Instytut Ukraïns'koï movy NAN Ukraïny]. https://iul-nasu.org.ua/wp-content/uploads/2021/02/aref_shumytska.pdf (in Ukrainian).
- V"iatrovych, V. (27.03.2022). *FB-hrupa "Pro movu"*. <https://cutt.ly/KDLwnTV> (in Ukrainian).
- Zabuzhko, O. (1990). Mova i vlada. *Dnipro, 11*. <https://cutt.ly/NDLweoP> (in Ukrainian).
- Zelens'kyi, V. (20.03.2022). Rosiis'ki okupanty sami robliat' use, Ukraïntsi unykaly rosiis'koï movy — Zelens'kyi. *Interfax-Ukraïna. Informatsiine ahentstvo*. <https://cutt.ly/EDK6dLQ> (in Ukrainian).

Received 02.11.2022

Halyna Shumyts'ka, Doctor of Philology, Associate Professor,
Professor of the Department of Sociology and Social Work,
Uzhhorod National University
14 Universytetska St., Uzhhorod 88000, Ukraine
E-mail: halyna.shumytska@uzhnu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0001-7806-2963>

CHANGES IN THE LINGUISTIC IDENTITY OF UKRAINIANS DURING THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR: 2022

The paper considers the views of the contemporary thinkers and those of the past on the inextricable link between the language and human spiritual strength, as well as the role of the Ukrainian language as a national one at the present stage of its development. Examples from the Ukrainian life in the Russian-Ukrainian war, as well as the fragments of transcripts from sociolinguistic research in the Transcarpathian region, in particular within the «Contested Language Diversity — Dealing with Minority Languages in post-Soviet Ukraine» project, characterize the language and linguistic and political situation in Ukraine in general and the Transcarpathian region in particular. It is hoped that at this historic moment, the Ukrainian language will become the basis for the nation unification.

Attention has been also paid to the manipulateness of Russian narratives, to Russian-speaking fighters who defend Ukraine, and to the need to generate one's own ways of addressing events. The author hopes that precisely at this historical moment, the latest temporary «resettlement» of Ukrainian residents will contribute to the gradual and organic transition of Russian-speaking citizens of Ukraine to Ukrainian, which will eventually become the basis for the unification of the nation.

Keywords: linguo-philosophy, the Ukrainian language, mother tongue, de-Russification, language policy, sociological polls